УДК 330.5:338.3

Наталія Рязанова, к.е.н, доц.
(завідувач каф. «Фінанси, облік та банківська справа», Державний Заклад «Луганський національний університет ім. Т. Шевченка»)

СТРУКТУРА МЕХАНІЗМУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

У роботі розглянуто зміст різноманітних чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на стійкий розвиток відновлюваної енергетики з метою формування механізму стратегічного управління її стійким розвитком. Стійкий розвиток відновлюваної енергетики визначається комплексною дією чинників зовнішнього і внутрішнього середовища – умови, причини, параметри, показники, що чинять дію на економічні, виробничі процеси і на результат виробничої, економічної діяльності. Зниження стійкого розвитку – це поєднання чинників внутрішнього і зовнішнього середовища, що негативно впливають на фінансово-господарську діяльність, виробництво, які підвищують неефективність, збільшення витрат, що призводять до появи нових негативних наслідків.

У ринкових умовах стійкий розвиток відновлюваної енергетики варто сприймати як конкурентний потенціал і можливість розвитку, включаючи нові напрями діяльності.

Стратегічне управління стійким розвитком повинно розглядатися у рамках оперативного реагування на ситуацію і регулювання процесом внутрішніх змін, тобто своєчасна адаптація до динамічного зовнішнього середовища з метою попередження відхилень від заданої мети і виникнення кризових ситуацій. При цьому стратегічне управління стійким розвитком відновлюваної енергетики повинно не лише забезпечити ліквідацію негативних причин, але і забезпечити ефективність і конкурентоспроможність.

Механізм стратегічного управління стійким розвитком розуміють як взаємозв'язок багаторівневої системи структур, пов'язаних правовими нормами, що дозволяють енергетичній галузі стабілізувати свою виробничо-господарську діяльність, виявити новий потенціал і підвищити його здатність до оновлення.

Ключові слова: *відновлювана енергетика, відновлювані джерела енергії, стійкий розвиток, механізм, стратегічне управління, чинник, інноваційний процес.*

Постановка проблеми. Найдинамічніше наростаючим у сучасному світі трендом є розвиток зеленої економіки як однієї з головних умов збереження природи і довкілля для майбутніх поколінь. Забруднюючи планету довгі роки, світова спільність досягла точки неповернення в процесі освоєння ресурсів, видобування сировини, форсованої урбанізації територій.

© Рязанова Н., 2018

Велика частка порід, що добуваються, і вуглеводів споживається для вироблення енергії і роботи транспорту. Рік за роком ресурсно-сировинна база планети виснажується, при цьому обсяги екологічно чистого виробництва енергії, на основі природних відновлюваних компонентів, зростають в прогресії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначні аспекти розвитку відновлюваної енергетики були освітлені у працях зарубіжних науковців. Слід відзначити Д. Ґілена, М. Делуччі, М. Джейкобсона, Є. А. Маккрона, У. Мосленера, Дж. Радеке, Г. Й. Фелль та ін. Вагомий внесок у розробку теоретико-методичних і науково-прикладних засад розвитку відновлюваної енергетики в Україні зробили вітчизняні дослідники В. Білодід, Г. Гелетуха, М. Гнідий, Г. Денисенко, О. Дроздова, С. Дубовський, А. Конеченков, С. Кудря, М. Кулик, П. Кучерук, Ю. Морозов, Н. Мхітарян, О. Новосельцев, Г. Півняк, Ф. Шкрабець та ін.

У більшості досліджень у галузі відновлюваних джерел енергії зосереджено увагу на загальних характеристиках відновлюваних джерел енергії та визначенні способів їх використання. Проте доцільним є також ґрунтовний аналіз сучасного стану розвитку відновлюваних джерел енергії та виявлення перешкод на шляху їх впровадження.

Мета статті – формування механізму стратегічного управління стійким розвитком відновлюваної енергетики шляхом визначення чинників впливу різноманітної спрямованості і побудови структурно-логічної схеми з визначенням етапів формування вказаного механізму у взаємодії з названими чинниками, спрямованими на виявлення заходів, які стимулюють розвиток галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для успішного розвитку економіки енергетичної галузі повинен, у свою чергу, зберігатися баланс між оптимальним співвідношенням витрат і виробленням електроенергії, доцільно знаходити нові форми застосування капіталу, підвищувати ефективність використання енергоресурсів, оновлювати і проводити модернізацію основних виробничих фондів, застосовувати принципово нові методи управління. Усього цього можна досягти тільки в умовах стійкого розвитку. Будь-який розвиток є складним процесом якісної зміни системи і на який впливає низка чинників. Класифікація чинників дуже велика, тому багато учених виділяють дві основні групи чинників: внутрішнього і зовнішнього середовища.

Характер зовнішніх чинників залежить від державної, економічної і кліматичної ситуацій і не чинить прямої дії на стійкий розвиток відновлюваної енергетики, а тільки опосередковану. Чинники зовнішнього середовища можна розділити на дві основні групи: глобальні і національні.

1. Глобальні чинники: міжнародне співробітництво та тенденції його розвитку; інноваційний та соціально-економічний потенціал країни на рівні світового ринку; участь у жорсткій міжнародній конкуренції; стан цивілізації, зміна потреб людини і суспільства, прогрес в науці.

2. Національні чинники: ситуації кліматичного характеру: зміна екології, підвищення і пониження температури, збільшення середньорічних опадів; політика підтримки держави в аспекті розвитку ВДЕ; істотні зміни в економічній і соціально-політичній обстановці: погіршення стану національної економіки, зміна інвестиційного клімату через погіршення політичної обстановки, необхідність залучення іноземних інвестицій, відсутність врегульованої законодавчої бази.

Серед основних внутрішніх чинників, що впливають на стійкий розвиток відновлюваної енергетики, слід виділити:

1. Регіональні чинники: соціально-політичні й екологічні фактори; географічне розташування регіону; рівень економічного розвитку регіону; ресурсна база регіону: сировинний, промисловий, природничий, фінансовий, організаційно-технічний, маркетинговий, кадровий, соціокультурний, науковий та інноваційний, інвестиційний, інфраструктурний, виробничий потенціали регіону; структура економіки регіону; ємність внутрішнього ринку, економічні зв'язки регіону.

2. Мікроекономічні чинники: ефективність управління; стан виробничих потужностей; кількість електроенергії, що виробляється; витрати; послаблення конкурентних переваг через прагнення до монополії, олігополії або отримання державної підтримки; ефективність виробництва, стимули технічного розвитку, факторних параметрів, технологічні зміни

З метою досягнення стійкого розвитку відновлюваної енергетики необхідно реагувати на внутрішні чинники загального призначення:

– економічні чинники внутрішнього середовища, що сприяють стійкому розвитку;

– виробничі чинники, що сприяють розвитку електроенергетики;

– технологічні чинники, що впливають на виробничий процес;

– фінансові чинники, що впливають на фінансову діяльність, до яких належить частка випуску продукції в загальному обсязі платоспроможного попиту, величина витрат, стан майна і фінансових ресурсів та ін.;

– управлінські чинники, що включають систему менеджменту;

– екологічні чинники, що впливають на довкілля;

– маркетингові чинники, що сприяють вибору нових ринків, постачальників [1].

Стійкий розвиток відновлюваної енергетики визначається комплексною дією чинників зовнішнього і внутрішнього середовища – умови, причини, параметри, показники, що чинять дію на економічні, виробничі процеси і на результат виробничої, економічної діяльності [2 – 4].

Зниження стійкого розвитку – це поєднання чинників внутрішнього і зовнішнього середовища, які негативно впливають на фінансово-господарську діяльність, виробництво, які підвищують неефективність, збільшення витрат, що призводять до появи нових негативних наслідків [5].

У ринкових умовах стійкий розвиток відновлюваної енергетики варто сприймати як конкурентний потенціал і можливість розвитку, включаючи нові напрями діяльності.

Стратегічне управління стійким розвитком повинно розглядатися у рамках оперативного реагування на ситуацію і регулювання процесом внутрішніх змін, тобто своєчасна адаптація до динамічного зовнішнього середовища з метою попередження відхилень від заданої мети і виникнення кризових ситуацій. При цьому стратегічне управління стійким розвитком відновлюваної енергетики повинно не лише забезпечити ліквідацію негативних причин, але і забезпечити ефективність і конкурентоспроможність.

Таким чином, група виробничо-технологічних чинників – це використання інноваційних технологій при виробництві електричної енергії і впровадження ресурсозбережних заходів, розвиток матеріально-технічної бази і скорочення зносу устаткування, що, у свою чергу, неминуче веде до безперервного інноваційного розвитку відновлюваних джерел енергії.

Чинниками, що визначають економічний потенціал енергетичної галузі є: кількість зробленої електричної енергії, ефективність виробництва енергії, застосування інноваційних технологій і взаємодія з іншими галузями.

Доцільно встановити пріоритетність використання найбільш дієвих чинників: виробничо-технологічних (інноваційні технології), організаційних, економічних і соціальних.

Найзначніша екологічна проблема електроенергетики – це забруднення атмосфери. Особливо це стосується станцій, які працюють на вугіллі [6;7]. Міра негативної дії на довкілля виробничої діяльності знаходяться в тісному взаємозв'язку з динамікою вироблення електростанціями електричної енергії, складу і стану технологічного устаткування електричних станцій і структури спалюваного палива – його виду і якісних характеристик. Перевищення нормативів дозволених викидів відбувається за рахунок: застарівання устаткування, технологій виробництва електроенергії, специфіки палива, особливості рельєфу навколишньої місцевості та ін. [8]

У ринкових умовах існує необхідність в нових інструментах і методах, здатних допомогти енергетичній галузі стати ефективнішою. Для реалізації стратегічного управління стійким розвитком потрібне виконання таких умов: формування уявлень про цілі, аналіз і оцінку розвитку, розробка заходів, що підвищують ефективність функціонування генеруючих компаній і контроль над виконанням цих заходів.

Розробка механізмів, спрямованих на стратегічне управління стійким розвитком відновлюваної енергетики, найбільш актуальна проблема. Уявімо структурно-логічну схему механізму стратегічного управління стійким розвитком відновлюваної енергетики (рис. 1).

На першому етапі аналізується стан відновлюваної енергетики за допомогою показників фінансово-господарської діяльності, робиться оцінка впливу внутрішніх і зовнішніх чинників. Серед внутрішніх чинників можна виділити:

- виробничі чинники, необхідні для забезпечення функціонування енергетичної галузі, до них належать: технологічний процес, технічне оснащення, організація праці та ін.;
- соціально-економічні чинники, що відображають ініціативу і активність працівників, моральне стимулювання, умови праці;
- екологічні чинники, що відображають кількість забруднених речовин викидаються в довкілля;
- фінансові й економічні чинники, що впливають на відновлювану енергетику, включаючи частку продукції, що випускається, в загальному платоспроможному попиті, виручка, собівартість.

На другому етапі в результаті аналізу зовнішнього середовища відбувається виявлення чинників, що впливають на стратегічне управління стійким розвитком, проводиться аналіз загроз і можливостей енергетичної галузі і дається оцінка діям конкурентів. На основі аналізу внутрішнього середовища виділяються слабкі і сильні сторони.

На третьому етапі визначаються основні проблеми, з якими стикається енергетична галузь, і вибираються оптимальні шляхи їх рішення.

На четвертому етапі розробляються стратегічні цілі, дається оцінка можливостям, аналізуються відновлювані шляхи розвитку, готуються оперативні плани і програми.

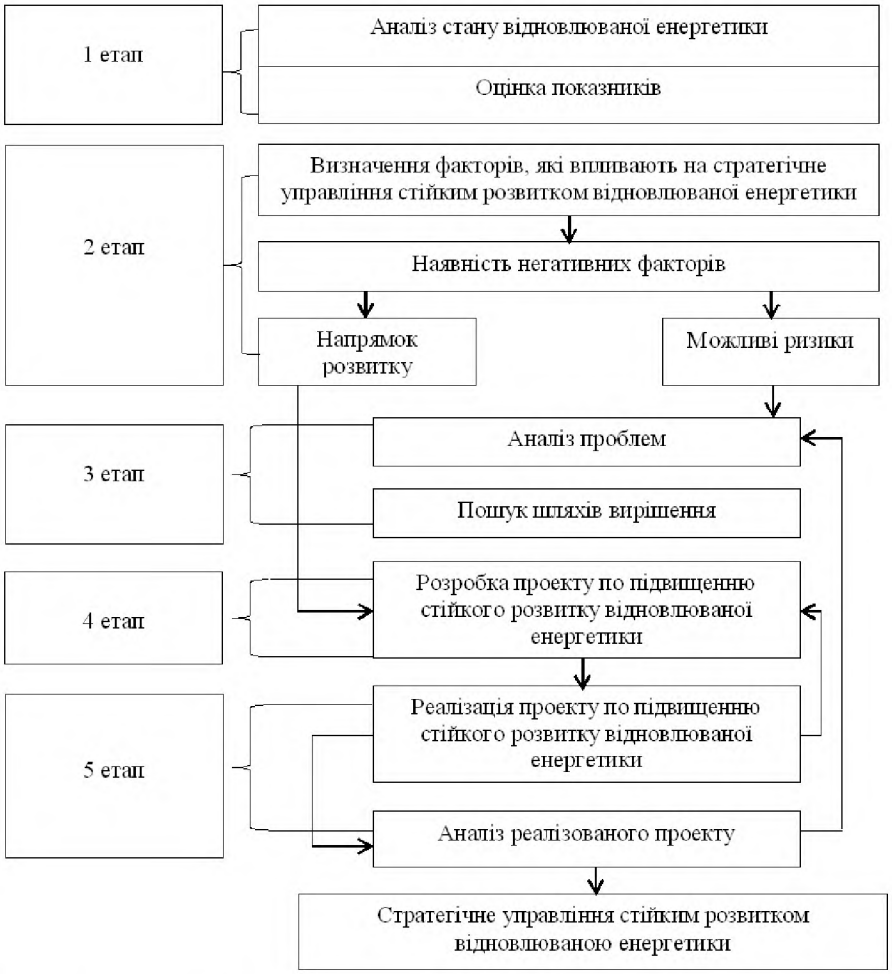

Рис. 1. **Структурно-логічна схема механізму стратегічного управління стійким розвитком відновлюваної енергетики**
Джерело: [складено автором]

На п'ятому етапі реалізується розроблена стратегія стійкого розвитку відновлюваної енергетики і оцінюється результати реалізованого проекту.

Висновки та пропозиції. Механізм стратегічного управління стійким розвитком розуміють як взаємозв'язок багаторівневої системи структур, пов'язаних правовими нормами, що дозволяють енергетичній галузі стабілізувати свою виробничо-господарську діяльність, виявити новий потенціал і підвищити його здатність до оновлення. Механізм стратегічного управління стійким розвитком вирішує дві задачі, перша – це організаційна система, що виробляє і реалізує комплекс заходів, які підвищують основні показники галузі, друга, реалізовуюча, – комплекс заходів спрямованих на відновлення показників.

Формування та реалізація механізму стратегічного управління стійким розвитком відновлюваної енергетики повинно відбуватися шляхом безперервного інноваційного розвитку ВДЕ.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Фатхутдинов Р. А.* Управленческие решения / Р.А. Фатхутдинов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М. – 2001. – С. 38.

2. *Герасимчук З. В.* Трансформація інституціонального механізму природокористування в умовах глобалізації: екологічні імперативи та системні суперечності: [монографія] / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович, В. А. Голян, А. О. Олексюк. – Луцьк: Надстир'я, 2006. – 228 с.

3. *Герасимчук З. В.* Оцінювання стану та регулювання економіко-екологічної безпеки регіону: теорія, методологія, практика: [монографія] / З. В. Герсимчук, М. Ф. Аверкина. – Луцьк: ЛНТУ, 2012. – 240 с.

4. *Аверкина М. Ф.* Забезпечення стійкого розвитку міст та агломерацій: теорія, методологія, практика: [монографія] / Марина Федорівна Аверкина. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – 496 с.

5. *Иванов Н.* Глобализация и общество: проблемы управления // Мировая экономика и международные отношения. – 2008. – № 4. – С. 3–15..

6. *REN21, Renewables. Global status report.* 2010 update, Technical report, Renewable Energy Policy Network for the 21st Century, Renewable Energy Policy. 2010, pp.4 [Електронний ресурс] / Електрон. текст. Дані. – Режим доступу: http://www.ren21.net/Portals/0/documents/activities/gsr/REN21_GSR_2010_full_revised%20Sept2010.pdf Дата останнього доступу: 10.09.18. – Назва з екрану.

7. *Held A., Ragwitz, M., Haas R.* On the success of policy strategies for the promotion of electricity from renewable energy sources in the EU [Електронний ресурс] / Електрон. текст. Дан.і – Режим доступу: http://www.eeg.tuwien.ac.at/eeg.tuwien.ac.at_pages/publications/pdf/HAA_PAP_2006_1.pdf. – Дата останнього доступу: 10.09.18. – Назва з екрану.

8. *Evaluating Policies in Support of the Deployment of Renewable Power.* IRENA [Электронный ресурс] / Електрон. текст. Дані. – Режим доступу: http://www.irena.org/DocumentDownloads/Publications/Evaluating_policies_in_support_of_the_deployment_of_rene wable_power.pdf. – Дата останнього доступу: 11.09.18. – Назва з екрану.

REFERENCES

1. *Fatxutdy`nov R. A.* Upravlenchesky`e resheny`ya / R.A. Fatxutdy`nov. – 4-e y`zd., pererab. y` dop. – M. : Y`NFRA-M. – 2001. – S. 38.

2. *Gerasy`mchuk Z. V.* Transformaciya insty`tucional`nogo mexanizmu pry`rodokory`stuvannya v umovax globalizaciyi: ekologichni imperaty`vy` ta sy`stemni superechnosti: [monografiya] / Z. V. Gerasy`mchuk, I. M. Vaxovy`ch, V. A. Golyan, A. O. Oleksyuk. – Lucz`k : Nadsty`r'ya, 2006. – 228 s.

3. *Gerasy`mchuk Z. V.* Ocinyuvannya stanu ta regulyuvannya ekonomiko-ekologichnoyi bezpeky` regionu: teoriya, metodologiya, prakty`ka: [monografiya] / Z. V. Gersy`mchuk, M. F. Averky`na. – Lucz`k: LNTU, 2012. – 240 s.

4. *Averky`na M. F.* Zabezpechennya stijkogo rozvy`tku mist ta aglomeracij: teoriya, metodologiya, prakty`ka: [monografiya] / Mary`na Fedorivna Averky`na. – Lucz`k: Lucz`ky`j NTU, 2015. – 496 s.

5. *Y`vanov N.* Globaly`zacy`ya y` obshhestvo: problemy upravleny`ya // My`rovaya ekonomy`ka y` mezhdunarodnye otnosheny`ya. – 2008. – # 4. – S. 3–15..

6. *REN21, Renewables. Global status report.* 2010 update, Technical report, Renewable Energy Policy Network for the 21st Century, Renewable Energy Policy. 2010, pp.4 [Elektronny`j resurs] / Elektron. tekst. Dani. – Rezhy`m dostupu: http://www.ren21.net/Portals/0/documents/activities/gsr/REN21_GSR_2010_full_revised%20Sept2010.pdf Data ostann`ogo dostupu: 10.09.18. – Nazva z ekranu.

7. *Held A., Ragwitz, M., Haas R.* On the success of policy strategies for the promotion of electricity from renewable energy sources in the EU [Elektronny`j resurs] / Elektron. tekst. Dani. – Rezhy`m dostupu: http://www.eeg.tuwien.ac.at/eeg.tuwien.ac.at_pages/publications/pdf/HAA_PAP_2006_1.pdf. – Data ostann`ogo dostupu: 10.09.18. – Nazva z ekranu.

8. *Evaluating Policies in Support of the Deployment of Renewable Power.* IRENA [Эlektronnыj resurs] / Elektron. tekst. Dani. – Rezhy`m dostupu: http://www.irena.org/DocumentDownloads/Publications/Evaluating_policies_in_support_of_the_deployment_of_rene wable_power.pdf Data ostann`ogo dostupu: 11.09.18. – Nazva z ekranu.

Наталья Рязанова, к.э.н., доц.
(заведующая каф. «Финансы, учет и банковское дело»,
Луганский национальный университет им. Т. Шевченко)

СТРУКТУРА МЕХАНИЗМА СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ РАЗВИТИЕМ ВОЗОБНОВЛЯЕМОЙ ЭНЕРГЕТИКИ

В работе рассмотрено содержание разнообразных факторов внешней и внутренней среды, которые влияют на устойчивое развитие возобновляемой энергетики с целью формирования механизма стратегического управления ее устойчивым развитием. Устойчивое развитие возобновляемой энергетики определяется комплексным действием факторов внешней и внутренней среды – условия, причины, параметры, показатели, которые осуществляют воздействие на экономические, производственные процессы, а также на результат производственной, экономической деятельности. Снижение устойчивого развития – это сочетание факторов внутренней и внешней среды, которые негативно влияют на финансово-хозяйственную деятельность, производство, повышают неэффективность, увеличение расходов, что приводит к появлению новых негативных последствий.

В рыночных условиях устойчивое развитие возобновляемой энергетики стоит воспринимать как конкурентный потенциал и возможность развития, включая новые направления деятельности.

Стратегическое управление устойчивым развитием рассматривается в рамках оперативного реагирования на ситуацию и регулирования процессом внутренних изменений, своевременной адаптации к динамической внешней среде с целью предупреждения отклонений от заданной цели и возникновения кризисных ситуаций. При этом стратегическое управление устойчивым развитием возобновляемой энергетики должно не только обеспечить ликвидацию негативных причин, но и обеспечить эффективность и конкурентоспособность.

Механизм стратегического управления устойчивым развитием определяется как взаимосвязь многоуровневой системы структур, связанных правовыми нормами, которые позволяют энергетической отрасли стабилизировать свою производственно-хозяйственную деятельность, обнаружить новый потенциал и повысить его способность к обновлению.

Ключевые слова: *возобновляемая энергетика, возобновляемые источники энергии, устойчивое развитие, механизм, стратегическое управление, фактор, инновационный процесс.*

Nataliia Riazanova, Candidate of Economic Sciences, Associated Professor
(Head of finance, accounting and banking department State Establishment «Luhansk Taras Shevchenko National University»)

STRUCTURE OF THE STRATEGIC MANAGEMENT MECHANISM FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RENEWABLE ENERGY

In the article considers the content of various factors of the external and internal environment that affect the sustainable development of renewable energy in order to form a mechanism for the strategic management of its sustainable development. Sustainable development of renewable energy is determined by the complex effect of external and internal factors - conditions, causes, parameters, indicators that affect the economic, production processes, as well as the result of production, economic activity. Reduction of sustainable development is a combination of factors of internal and external environment that negatively affect financial and economic activity, production, increase inefficiency, increase in costs, which leads to new negative consequences.

In a market environment, sustainable development of renewable energy should be perceived as a competitive potential and an opportunity for development, including new areas of activity.

Strategic management of sustainable development is considered in the context of an operative response to the situation and regulation of the process of internal changes, timely adaptation to a dynamic external environment in order to prevent deviations from a given goal and the emergence of crisis situations. At the same time, strategic management of sustainable development of renewable energy should not only ensure the elimination of negative causes, but also ensure efficiency and competitiveness.

The mechanism of strategic management of sustainable development is defined as the interconnection of a multilevel system of structures linked by legal norms that allow the energy sector to stabilize its production and economic activities, discover new potential and increase its capacity for renewal.

Keywords: *renewable energy, renewable energy sources, sustainable development, mechanism, strategic management, factor, innovation process.*